

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC.

Organul oficial al „SOLIDARITĂȚII”, asociațiune de institute financiare ca însoțire.

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „SOLIDARITATEA” sunt:

Agricola (Ecica), Agricola (Hunedoara), Agricola (Lugoș), Agricola (Sebeșul-săsesc), Albina, Ancora, Ardeleana, Arieșana, Armonia, Auraria, Aurora (Baia-mare), Avrigeana, Bănățana, Banca Poporală (Caransebeș), Banca Poporală (Dej), Banca Poporală, Arpașul-inf.) Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Bocșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de păstrare (Mercurea), Cassa de păstrare, (reuniune) (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreana, Chiorana, Chișeteiana, Codreana, Codrul (Buteni), Codru (Lupșa), Comuna, Concordia (T.-Uzdin), Concordia (Gherla), Cordiana, Coroana (Bistrița), Coryneana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal, Detunata, Doina, Drăganul, Dunăreana, Economia (Cohalm), Economul, Făgetana, Frăția, Frățietatea, Furnica, Geogeană, Gloria, Grănițerul, Hațegana, Insoțire de credit (Veștem), Institut de credit (Mehădia), Institut de credit (Gavoșdia), Isvorul, (Sângiorgiu), Isvorul (Sebeșul-inf.), Isvorul (Ighiu), Iulia, Lăpușana, Ligediana, Lipovana, Luceațăru, Lumina, Mărgineana, Mercur, Mielul, Minerva, Munteana (Corniareva), Murășiana, Murășanul, Maramurășana, Nădlăcana, Negoiul, Noiana, Olteana, Oraviciana, Orientul, Patria, Piatra, Plugarul (Săcădate), Poporul (Lugoș), Poporul (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Reun. de impr. și păstrare (Iva-mare), Rîureana (Cap.-Mănăștur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana (Caransebeș), Sebeșana (Sebeșul-săsesc), Secășana, Selăgeana, Sentinela, Sylvania, Someșana, Speranța (Hosman), Steaua, Șercăiana, Șoimul (Uioara), Șoimul (Vașcău), Târnavăana, Timișana, Țibleșana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul (Sănmărtin), Vulturul (Tășnad), Zărândeana, Zlăgheana, Zorile.

Abonamentul:

pe 1 an K 20.—, pe 1/2 an K 10.—

Redactor responsabil:

CONSTANȚIN POPP.

Taxa pentru inserțiuni:

de spațiul unui cm² câte 15 fileri.

Lipsa de bancnote.

Deși pressa de bancnote își face conștientios datoria și este în permanentă funcțiune și cu toate că circulația bancnotelor a depășit la noi deja cifra de 28 miliarde, totuși se observă și se simte atât la noi, cât și în Austria o mare și inexplicabilă lipsă de bancnote.

Sunt rare în circulație îndeosebi bancnotele à K 100 și K 1000, încât, conducerea Băncii Austro-Ungare s'a hotărât a creă noue mijloace de plată.

Lipsă mare de bancnote se resimte și în Germania, deși Banca imperială germană a emis în ultimele două săptămâni nu mai puțin de cât 745 milioane Marce în bancnote noue, care cifră cu Bonurile casselor de împrumut, emise în același timp, se urcă la aproape un miliard.

Cauzele acestei lipse de bancnote conducerea Băncii Austro-Ungare o explică deoparte cu greutățile tehnice, ivite în timpul din urmă la fabricarea bancnotelor, greutăți în parte deja delăturate, iar de altă parte în faptul, că publicul mare a început să tezaurizeze acum și bancnotele, întocmai cum a făcut, pân'acum, cu banii de metal.

Pentru a ameliora lipsa de bancnote banca de emisiune a luat măsuri — precum a declarat secretarul general — pentru urcarea producțiunii pe terenul fabricării de bancnote. De prezent se fabrică zilnic bancnote în valoare de 73 milioane. În scurtă vreme Banca speră a fi în situație să ridice producțiunea la *duplu*. În zilele acestea s'au pus în circulație bancnote noue à K 20.— cari se disting numai

puțin de cele vechi, a cărora fabricare însă merge mai repede. În viitorul apropiat se vor pune în circulație bancnote à K 5.— pentru a reduce circulația bancnotelor à K 2.— și K 1.— și peste vre-o 8 săptămâni vor fi gata bancnotele noue à K 10,000.

Pe lângă înmulțirea bancnotelor Banca va pune în circulație Bonuri de ale Casselor de împrumut, în sumă de K 100 milioane și anume exclusiv în piese à K 250 și K 500 precum și Bonuri de cassă, fără dobânzi, plătibile la vedere, de ale Băncii Austro-Ungare, emise în piese de minimal K 1000.— cari vor putea înlocui cu bun succes bancnotele à K 1000.—, a cărora lipsă este mai simțită. În fine intenționează Banca Austro-Ungară să introducă așa numitele *Cecuri agnoscate*, (verificate, recunoscute). Anume Banca va agnosca cecuri, ce i-se vor prezenta, și aceste cecuri verificate vor circula apoi drept mijloace de plată, putând fi răscumpărate ori-când cu bancnote.

Cum vedem conducerii Băncii Austro-Ungare nu-i face chiar mari greutăți a află noue și noue mijloace pentru facilitarea circulațiunii și înmulțirea mijloacelor de plată. De ar reuși cât mai curând să afle și mijlocul adevărat pentru a ridica puterea de cumpărare a mijloacelor de plată create de ea, căci cu înmulțirea bancnotelor și a surogatelor lor în circulație, evident că scumpetea crește, tot crește.

Banii și măsurile în negoțul înaintașilor noștri.

În volumul III din *Istoria Românilor în chipuri și icoane*, tractând despre: *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc* de N. Iorga, ni se arată în câte-va capitole separate, ce feluri de bani și măsuri întrebuintau pe vremuri înaintașii noștri.

Credem, că o chestiune atât de interesantă merită aprecierea cuvenită în cercuri cât mai largi și în special în cercurile cetitorilor noștri, ai unei reviste de specialitate.

Ne luăm deci osteneala să extragem pe scurt banii și măsurile înșirate în cartea pomenită, însă aranjând unitățile într-o formă mai practică pentru a înlesni orientarea repede a cetitorilor. După părerea noastră, aranjamentul cel mai practic e acela al ordinei alfabetice, care nu se găsește în opul citat.

Iată banii și măsurile întrebuintate de strămoșii noștri în afacerile lor negustorești cu sute de ani mai înainte:

1. *Asprul bizantin* (Muntenia 1418), eră o monedă curentă de argint, pentru târguieli mai mici. Avea aceeași valoare ca și *ducatul de țară*, în relația de 1·3—2 *bani de țară*. În documente se scrie anume despre o răspundere în «*aspri gata*», când e vorba de o plătire efectivă, deoarece de cele mai multeori târguielile se făceau prin schimb direct de obiecte în natură, iar asprii figurau atunci numai în socoteala prețurilor de pe hârtie.

Pe la 1620 apare moneda *asprilor noi*, de argint amestecat cu aramă («arătându-și arama»).

Pe timpul Fanarioților sub numirea de «bani» sunt a se înțelege «aspri».

2. *Banița*, măsură veche de capacitate pentru grâne, corăspunzătoare la o altă măsură numită *merță* sau *mirță*, în Moldova.

3. *Banul, bani* (Muntenia, din 1418 încoace), cea mai mică monedă, la început de argint, apoi amestecată tot cu mai multă aramă. Se întâlnește și sub numirea de *dinar*. În Moldova pe la 1550 în legăturile cu Turcii se întrebuintează în sensul de *aspri*. Banii ardelenesți în sec. XVII valorează cât 1·5 bani de Muntenia-Oltenia. A plăti cu «*bani buni*» pe la 1620 însemnă a plăti în taleri germani, din contră «*bani proști*» sau «*talerii proști*» sunt potronicii de obârșie din Polonia.

4. *Bărbânta*, (berbeniția s. XV) măsură de capacitate pentru grâne în vremurile vechi. O bărbântă de grâu prețuia 50—55 de aspri.

5. *Bătrânel*, ca măsură de suprafață pentru țărini, era întregimea pământului moștenit dela un strămoș. Un «*bătrân*» se subîmpărțea în 44 «*pământuri*», subîmpărțite și acestea în «*fășii*» sau «*funii*», uneori în «*cuturi*», mai adeseori în «*pași*». Relația: un pământ eră de 20 de «*pași*» à 6 palme.

6. *Beșlicul*, monedă turcească de argint, având relația de 5 lei; pe la 1822 valora și 6 lei.

7. *Besminul*, măsură de greutate, o numire variantă dela măsura numită «*piatră*»; de aici «*bezmen*» se chiamă dijma, ce trebuia să o dea la început în marfă, mai târziu în bani, ori-ce negustor străin, care-și clădiă casă ori prăvălie pe pământul altuia.

8. *Burlincul*, monedă nelămurită. Se poate crede, că e o numire variantă a potronicului.

9. *Câbla*, o măsură de capacitate întrebuintată în legăturile cu Sașii, dela Kúbel.

10. *Chila*, măsură de capacitate pentru grâne. Originea e turcească. Pe la 1600 relația chilei eră 20 de banițe.

11. *Copul*, numire variantă pentru oacă.

12. *Columnata americano-spaniolă*, numită și *direcliu* sau *derecliu*; la 1826 valora 8½ lei. Monedă de argint, ca dolarii.

13. *Costanda*, monedă de Constantinopol; pe la 1700 egală cu potronicul.

14. *Cotul*, măsură de lungime, pentru stofe. Parte alicuotă eră *rupul*.

15. *Crăițarul*, a suta parte din florin.

16. *Crivacul*, (Moldova 1700) monedă măruntă, în valoare egală cu *mariașul*.

17. *Dimerlia moldovenească*, (de origine turcească) eră o măsură de capacitate pentru grâne. Pe la 1700 aveă relația de 19 oci (ocăle).

18. *Dramul*, măsură de greutate de origine grecească, trecută prin intermediul Turcilor, dela 1700 încoace.

19. *Ducatul de țară*, (Muntenia 1418) monedă egală cu asprul bizantin, relația 1·3—2 bani.

20. *Dutca*, monedă de aramă, de origine rusească. Prin sec. XVIII valora patru crăițari.

21. *Falcea*, măsură de suprafață pentru vii. Mai târziu se măsurau și pășunile cu *falcea*.

22. *Fărtarul, fărtaiul* (Moldova 1600) măsură de capacitate, dela săsescul *Viertel*.

23. *Fășcele*, (Moldova 1620), legături de cuie de șindilă.

24. *Ferdela*, măsură de capacitate din Ardeal (dela săsescul *Viertel*). Patru ferdele făceau o *găleată*.

25. *Fertunul*, (Muntenia 1418) monedă de argint în valoare de ¼ marcă germană, relația 24 ducați românești sau 36 bani românești.

26. *Florinul*, (vezi și ughii, apoi zloții) prin 1439 în Muntenia eră monedă curentă pentru târguieli mai mari și ban de schimb în legătură cu străinătatea. Pe la 1620 se notează relația 7 zloți=6 florinți.

27. *Funducul*, funducul sau funduciuul greu, monedă de aur (Craiova 1822), eră moneda sultanului Achmed III. Relația 14 lei.

28. *Galbenul Sultanului* (Muntenia XVI) valora 60 aspri; pe la 1600 relația eră 120 aspri. Galbenii turcești prin 1822 prețuiau 9 lei (stamboli s. turalii).

29. *Galbenul venețian* (Muntenia XVI) valora 60 de aspri; pe la 1600 umblă și 120 aspri. Pe la

1822 în Craiova galbenii de Veneția (obvin și sub numirea de *venetici*) umblau 19 lei.

30. *Galbenul olandez sau de Olandia* (Craiova 1822) prețuia 18 lei.

31. *Galbeni de Egipt* ai lui Mehemed Ali, relația 7—8 lei.

32. *Galbenul împărătesc* (București 1826) 23·5—24 lei; ceva mai târziu la Iași cu relația 25—27·5 lei.

33. *Găleata*, măsură de capacitate pentru grâne à 4 ferdele.

34. *Gologanul*, monedă de aramă de proveniență austriacă, în relație variabilă dela 30 până la 3 parale; în 1826 prețuia 12 parale.

35. *Greșla*, monedă măruntă în Moldova pe la 1700.

36. *Gripsorul cu vultur* (Craiova 1822), monedă de argint, relația 8 lei.

37. *Groșița*, ban de aramă de proveniență din Austria. Pe la 1826 prețuia 6 parale.

38. *Grosul* (Moldova XIV și XV), monedă mică de argint, numită vulgar și *ban*. Prețuia însă ceva mai mult chiar și decât *ducatul de țară*. Pe la 1700 în Moldova avea relația de doi polturaci.

39. *Grușul*, monedă primită de Turci; prețuia (XVI) 40 de aspri.

40. *Ichilicul*, monedă turcească; pe la 1822 valoră 4 lei.

41. *Irmilicul* sau *icosarul* (Craiova 1822) monedă curentă în negoțul cu Turcii; relația 20 lei.

42. *Iuzlucul*, à 100 parale; monedă turcească, pe la 1822 valoră 4·75 lei.

43. *Lătunoiiul* (Moldova XVIII) măsură de greutate pentru pește.

44. *Lei, taleri sau talanți*, bătuți de Despot-Vodă. nemțește Löwenthaler, având imprimat chipul de leu, circulează în Muntenia și Moldova prin sec. XVI în preț de 40 aspri. Pe la 1600 relația e de 80 aspri. Pe la 1750 circulă lei de argint în preț de 40 parale. În Moldova pe la 1700 găsim relația 1·40 florini ardelențești. *Leul nou* à 100 parale, monedă turcească pe la 1822 cu relația 1·75 lei vechi.

45. *Litra*, măsură de greutate de origine grecească, transmisă prin Turci dela 1700 încoace.

46. *Ludovicul francez, luidorul* (Craiova 1822) monedă de aur în relația 36 lei.

47. *Mahmudeaua*, luidorul turcesc, pe la 1830 prețuia 45 lei.

48. *Maja*, măsură de greutate pentru pește, corespunde la centenarul apusean.

49. *Marca*, măsură de greutate în Moldova pe la 1500. Se împărțea în grivne.

50. *Mariașul*, monedă măruntă luată din Ardeal, având chipul Sf. Marii. Circulă în Moldova prin 1700. Relația din 1826 eră 15 parale.

51. *Nisfiauă* (Craiova 1822) monedă curentă de două feluri: a) de Constantinopol cu relația 2·75 lei și b) de Egipt cu relația 2·25 lei. Mai târziu s'a urcat până la 4 lei.

52. *Qborocul* sau *obrocul*, măsură de capacitate pentru grâne în Moldova, egală cu *găleata* din Muntenia.

53. *Oca, ocaua*, plural oci, ocă sau ocăle. Măsură de greutate de origine turcească.

54. *Ortul*, monedă cam de aceeași mărime cu potronicul. Pe la 1715 în Moldova eră prețul unei vedre de vin. Relația $\frac{1}{4}$ leu.

55. *Palma domnească* (Moldova), măsură pentru pământ, după etalonul turnat în fier și așezat în Vistieria dela Iași. Relația: un pas=6 palme à 12 degete,

56. *Paraua*, monedă în negoțul cu Turcii, pe la 1750 prețuia 3 bani.

57. *Pendariul*, monedă turcească de argint, valoră 5 lei.

58. *Perperul* (Muntenia 1848) valoră $\frac{1}{3}$ din perperul bizantin; relația 18 ducați românești sau 24 bani românești.

59. *Piatra*, măsură de greutate pentru piper, zingiber etc. în Moldova și pentru ceară. Obvine și sub numirea de *besmin* de ex. besmin de ceară în loc de: piatră de ceară, în sec. XVII.

60. *Pitacul* (Moldova 1700) monedă de 5 polturaci. La 1820 găsim relația de 13 parale.

61. *Pogonul*, măsură de suprafață pentru vii; mai târziu se măsură și pășunile cu pogonul.

62. *Polturacul* (Moldova 1700) monedă de aramă în valoare de 2 bani.

63. *Potronicul*, monedă de argint venită din Polonia. La 1621 se întâlnește în relația de 9 bani, apoi de 6 bani; sub Fanarioți potronicul face 10 bani. Pe la 1740 sunt două feluri de potronici: vechi și noi.

64. *Povara*, turcește *iuc*, italienește *sommo* (Muntenia XVI) însemnă 100,000 de aspri.

65. *Prăjina*, (Moldova XVIII) măsură de pământ de 3 stângini.

66. *Punga* (Muntenia XVI) însemnă o sumă de 500 de aspri.

67. *Rubiauă* (Craiova 1821) monedă în negoțul cu Turcii; avea relația impusă cu 5 lei, prețuia însă numai 3·5 lei. Valoră cât un zărmacup sau 2·5 zingirlii.

68. *Rubla rusească* (Moldova 1826) relația 6 lei.

69. *Șalăul*, monedă măruntă, bătută de Istrate-Vodă-Dabija pentru a-și plăti ostașii. Prețuia $\frac{1}{4}$ bani.

70. *Scudul* (écu), monedă de argint, se întâlnește prin 1822 în Craiova în relația de 2 florini monedă conv. austr.

71. *Sfanțul* dela Zwanziger (Craiova 1822) mică monedă de schimb, valoră 20 crăițari. În Moldova pe la 1826 umblă 20 parale. Erau și monede de $\frac{1}{2}$ sfanț, deci de 10 crăițari.

72. *Stânjinul*, ca măsură de suprafață pentru pământuri, se întrebuințează prin sec. XVIII.

73. *Șustacul* (Moldova 1700) monedă în preț de doi groși sau patru polturaci.

74. *Talanți* altă numire pentru taleri și lei.

75. *Taleri*, Kronthaler, a nu se confundă cu Löwenthalerii. Prețiau prin sec. XVI 50 aspri, la

1600 chiar și 80 aspri. În Craiova pe la 1822 găsim relația de 9 lei. Eră și un Speciesthaler de 7·85 lei.

76. *Tarul* sau *tovarul*, veche măsură de greutate pentru lână și său. Corăspunde la italianul *sommo* și la turcescul *iuc*. Relația 155 ocă (ocăle).

77. *Țechinii*, ital. *zecchino*, o numire variantă pentru galbenii de Veneția. În Craiova pe la 1822 găsim relația de 19 lei.

78. *Tutul* (Moldova 1700) monedă de $\frac{1}{2}$ leu.

79. *Ughi*, numire luată dela prescurtarea ug. pentru slavonescul «*ugărschi*»-ungurești, o numire variantă pentru florin sau flurin, numit și *zlot unguresc*. Ughii de aur ungurești circulă pe la 1750, mai mult prin Moldova, decât prin Muntenia.

80. *Vadra*, măsură de capacitate pentru vin, în Moldova și pentru miere. A rămas până azi.

81. *Vigul*, măsură de stofe până pe la 1650.

82. *Zărmacupul* (Craiova 1822) monedă în negoțul cu Turcii, egală cu rubiaua; relația 2·5 zingirlii.

83. *Zingirliul* (Craiova 1822) monedă curentă în negoțul cu Turcii, relația 0·4 rubiele.

84. *Zlotul* (Moldova XV) însemnează monedă de aur. A fost de proveniență franceză sau italiană. Prin sec. în Moldova erau însă numai «*zloți*» de argint. Zlotul din Moldova pe la 1700 prețuia 0·935 florini ardelenesti. La 1620 găsim relația 7 zloți = 6 florini.

85. *Zlotul tătareesc*, numit așa din cauza drumului prin Crimeea tătarească; de fapt eră o monedă a republicii genoveze. Eră cea mai mare monedă de aur și de argint în Moldova prin sec. XV.

Din cele de mai sus își poate forma ori-cine o idee, că nu eră tocmai lucru ușor a face socoteli în cap, ori chiar și pe hârtie în vremea veche. Contabili și corespondenții negustorilor și boierilor de pe vremuri așa numiții grămăticii, vor fi avut și ei destulă bătaie de cap.

Dar tot din cele de sus mai poate simți ori-cine, că înaintașii noștri au desfășurat o activitate comercială respectabilă, considerând greutatea de transport, de pe atunci. Fără îndoială am avut și atunci negustori mari, vestiți ca: «*putrezi de bogăți*», cari nu-și «*luau șlicul din cap*» înaintea oricui. Ei își puteau permite chiar a lua peste picior pe câte un «*venetic*», dăia: «*prăvălie cu chirie și marfă pe datorie*», care luă marfa «*cu toptanul și banii la anul*», adecă pe câte un: «*negustor mare de piei de cloșcă*».

O, voi fericiților moși și strămoși, care puteați măsura galbenii cu ferdela, și punându-i în dăsași îi trimiteați cu omul vostru călare dela Brașov până 'n Odessa, odihnească sufletele voastre în pace! Și bine ați făcut, c'ați murit, să nu mai vedeți și voi, cum cultura și progresul de azi sugrumă negoțul nepoților și strănepoților voștri. Că vezi, astăzi avem mijloace de comunicație perfecte: trenuri, vapoare de poștă, apoi automobile și aeroplane, și cu toate acestea, tu nu

îndrăznești să trimiți niște dăsași cu galbeni nici până la Brăila, de frică să nu rătăcească drumul și să nu le mai găsești urma nici în America. Noi știm multe.

Dar voi, fericiților, mai știați și ce-am uitat noi, că credința omului cătră om e o avere mai prețioasă decât galbenii, mai folositoare chiar decât diplomele, și, de vă faceți milă cu noi, care suntem nepoții și strănepoții voștri, mai suflați-ne câte o adiere din sufletele voastre pline de bogăția credinței.

V. V.

Restrângerea circulației imobiliilor și Sașii.

Este cunoscută părerea și atitudinea de până acum a compatrioților noștri Sași față de faimoasa ordonanță a guvernului privitoare la restrângerea circulației imobiliilor. Au desaprobat-o în câteva articole de ziare, mai mult de formă, în fond însă nu erau chiar nemulțămiiți cu ea. A spus-o chiar deputatul lor Fritz Connert, că ordonanța s'a emis pentru a pune piedeci să ajungă proprietățile în stăpânirea unor elemente nedorite din punct de vedere național. Pentru poporul săsesc însă ea nu constituie o primădie națională, căci Sașii au motive întemeiate a admite, că forurile competente au ajuns la convingerea, că Sașii nu sunt pentru stat un element nedorit din punct de vedere național. Ordonanța de altă parte, a zis tot Comert, va putea chiar împedea trecerea proprietăților săsești la alții, sub cari de sigur n'a înțeles decât pe Români.

Va să zică protecția de care știau că se bucură la guvernele maghiare, și scutul, ce le putea oferi ordonanța față de noi, nu le făcea chiar nesimpatice ordonanța, mai ales până aceasta se referea numai la proprietățile rurale. Ordonanța emisă de guvern ulterior, prin care se cerea aprobarea autorităților și pentru intravilanele orașelor se pare însă că a tăiat adânc și în interesele sașilor.

Acum comitetul central, întrunit la 29 crt. Oct. a. c. în Sibiu, pentru a se pronunța asupra situației a luat privitor la ordonanțele amintite următoarea rezoluțiune:

«Ordonanța guvernului, care dela 1 Noembrie 1917 încoace, face vânzările și arândările pe timp mai îndelungat a imobiliilor, pendentă de aprobarea unor comisiuni administrative, precum și ordonanțele de mai târziu, cari înăspresc dispozițiile celei dintâi și supun aprobării și vânzările de case din intravilanele orașelor, expropriează pe proprietarii de pământ și case și îi fac simplii usufructuari, lipsiți în caz de vânzare de dreptul lor de dispoziție asupra caselor, curților și pământurilor lor.

Comitetul central săsesc cere abrogarea ordonanțelor, disolvarea comisiunilor administrative, încredințate din partea ministerului cu aprobarea ori anularea contractelor de vânzare și arândare încheiate între partide private și revocarea autorizării acordată ministrului agriculturii de a putea da imobiliile neaprobate, contra voinții proprietarului, unei alte persoane fizice sau juridice».

Cavent, Amanet (zalog), Hipotecă.

(Sfârșit).

20. Ce datorințe are creditorul față de cavent?

a) creditorul e dator să nu întârzie cu încassarea pretensiunii sale dela datoraș, ori să-i dea amânare și prin asta să periclitizeze dreptul de regres al caventului față de datoraș, altcum creditorul poartă răspunderea pentru suma ce nu s'a putut încassă dela datoraș (Cod. civ. austr. § 1364). Întârzierea creditorului însă nu trebuie astfel interpretată, că creditorul ar fi între toate împrejurările dator, ca după scadență să-l împrocesueze îndată pe datoraș, dacă voește să nu fie răspunzător caventului pentru eventuala neincassabilitate a pretensiunii, ci astfel, că creditorul numai atunci e responsabil pentru amânarea încassării, dacă asta a făcut-o, cu toatecă știă, ori puteă să știe că garanția materială a datorașului e în așa decadență, încât poate zădărnici încassarea pretensiunii, ori dacă caventul a provocat pe creditor să-și valideze pretensiunea și acesta pe lângă toate acestea a intrelăsat-o, cauzând prin aceasta zădărnicierea încassării.

Neglijența creditorului trebuie să fie în nexcauzal cu neincassabilitatea pretensiunii dela datoraș;

b) dacă creditorul înainte de caventare, ori cu ocaziunea acesteia, a primit dela datoraș, ori pentru acesta dela altcineva și amanet (zalog) atunci nu este iertat a abzice de zalog spre paguba caventului, servind acest zalog nu numai pentru obligamentul datorașului, ci eventual și pentru asigurarea dreptului de regres al caventului, la caz că el ar trebui să achite pentru datoraș. În caz contrar creditorul e responsabil față de cavent pentru paguba ce ar suferi-o (cod. civ. austr. § 1360).

21. Când are caventul drept de regres față de datoraș?

Dacă caventul a plătit în locul datorașului, în care caz pretensiunea creditorului se consideră de cesionată pe cavent împreună cu toate garanțiile, cari au servit creditorului spre acoperirea acelei pretensiuni și caventul e îndreptățit a pretinde dela datoraș restituirea sumei plătite de el.

22. Ce urmări are dacă caventul plătește creditorului fără de știrea datorașului?

Urmarea, că datorașul față de dreptul de regres al caventului, poate face toate acelea excepții pe cari le-ar fi putut face față de datoraș. Așa spre ex. că datoria nu a fost obligatoare (punct 5), că a fost dejă achitată și deci nu a sustat, că și datorașul aveă față de creditor contrapretensiune, pe cari le puteă compensă față de pretensiunea creditorului. Apărarea din urmă a datorașului față de dreptul de regres al caventului cu deosebire atunci poate să devie actuală, dacă creditorul e om fără de avere și pretensiunile datorașului, cari erau compensabile nu

s'ar puteă încassă dela creditor și astfel datorașul ar rămâne de pagubă cu ele (cod. civ. austr. § 1361). Dacă însă caventul plătește cu știrea datorașului atunci acesta dacă nu-l face atent pe cavent la împrejurările cari ar sistă, ori reduce pretensiunea creditorului, nu are motive de apărare față de regresul caventului.

23. Când are caventul drept de a pretinde asigurare dela datoraș?

Atunci când datorașul nu a achitat dațoria la scadență și când e temere, bazată, că datorașul devine insolvent, ori voiește să se depărteze în străinătate (cod. civ. austr. §-ii 1364, 1365). Dreptul de a cere asigurare dela datoraș îl are numai acel cavent, care a caventat cu consimțământul datorașului.

24. Când înceată obligamentul caventului?

a) atunci când înceată și obligamentul datorașului, afară de cazul, când datorașul ajuns în concurs încheie pace silită cu creditori (kényszeregyezés) prin care i se reduc datorașului obligamentele, pentru că în cazul acesta reducerea se refereste numai la datoraș, dar nu și la caventi, rămânând aceștia și pe mai departe pentru suma originală în obligo. Obligamentul datorașului încetează și atunci când el erezește pretensiunea creditorului, ori în alt mod se unește pretensiunea și datoria în aceeași persoană;

b) atunci când pretensiunea creditorului și obligamentul caventului se unesc în o persoană. Spre ex. dacă creditorul moștenește obligamentul caventului, ori caventul moștenește pretensiunea creditorului;

c) dacă creditorul neglijează încassarea pretensiunii dela datoraș în sensul punctului 16;

d) dacă caventul a caventat pe timp determinat și creditorul în timpul acesta nu și-a validat pretensiunea față de cavent;

e) în caz de prescripție și alte împrejurări cari în sensul legilor au de urmare sistarea obligamentului.

Dacă obligamentul datorașului și al caventului se unește în o persoană (datorașul erezește averea și obligamentele caventului) atunci caventarea nu se sistează față de creditor, având dreptul a-și validă pretensiunea ca față de datoraș, ori ca față de cavent, dupăcum îi cere interesul. E adecă posibil, că datorașul, ca datoraș nu ofere garanție îndestuitoare creditorului, pe când tot acelaș datoraș, ca succesori al caventului ofere acoperire deplină. Spre exemplu, dacă datorașul e om fără de avere, iar caventul, a cărui succesori a devenit datorașul, are un subcavent bun, ori dacă caventul a fost dat creditorului și amanet, pentru garantarea obligamentelor sale de cavent — atunci e interesul creditorului, ca pe datoraș să nu îl împrocesueze ca atare, ci ca succesori în drept al caventului, adecă pe relația de drept dintre creditor și cavent.

25. Poate-se prescrie obligamentul caventului față de creditor fără de a se prescrie și a datorașului și întors?

Obligamentul caventului se poate prescrie înainte de a se prescrie a datoraşului, dacă faţă de datoraş s'a întrerupt prescripţia fie prin cunoaşterea pretenziunii în decursul timpului de prescripţie (solvierea intereselor dejă involvă în sine aaceasta recunoaştere) fie din alte motive legale, iar faţă de cavent a expirat timpul prescripţiunii dela luarea obligamentului de cavent asupra sa. In schimb însă dacă caventarea e mai târzie decât obligamentul datoraşului, ori dacă faţă de cavent s'a întrerupt prescripţia obligamentului de caventare (dacă acesta şi-a renoit obligamentul de cavent şt astfel obligamentul datoraşului se prescrie fără ca a caventului să fie prescris, — acest din urmă cade de sine, căzându-i baza: obligamentul principal a datoraşului. Obligamentul caventului nu e de sine stătător, ci-şi are dreptul de existenţă în obligamentul principal al datoraşului, când este subordonat.

*

Cele publicate până aci nu se referesc şi la caventarea comercială şi cambială, despre cari se va trartă cu aiţă ocaziune.

*

Autorul instructivelor şi interesantelor expuneri de mai sus este regretatul *Dr. Alexandru Morariu*, fost avocat în *Elisabetopole*. Bărbat entusiast şi cu tragere de inimă pentru tot ce putea fi de folos popoului nostru, intenţionă să scoată cu ajutorul nostru o bibliotecă de popularizare a ştiinţelor juridice, pentru care eră gata a aduce, afară de munca sa spirituală desinteresată, chiar şi sacrificii băneşti. Capitolului: «Cavent, Amanet (Zalog) Hipotecă» publicat acum, aveau să-şi urmeze şi altele. Evenimentele de război şi moartea sa urmată în cursul războiului, au zădărnicit planurile autorului, căruia nu i-a fost dat să-şi vadă tipărit nici măcar capitolul I al lucrării sale.

Situaţia financiară a statelor neutrale.

Conform unor date statistice elveţiene statele neutrale: Olanda, Danemarca, Norvegia, Suedia, Spania şi Elveţia au a înregistră în cursul războiului o considerabă creştere a cheltuielilor lor şi din contră reduceri însemnate la venituri, ceea ce le-a constrâns a-şi lua refugiul la dări noue şi la contractarea de împrumuturi sub toate formele.

Tabela, ce urmează arată creşterea progresivă a datoriilor statelor neutrale dela izbucnirea războiului încoace. (Datoria totală şi pro cap):

	Datoria de stat înainte de 1913	Datoria de războiu la mijlocul an. 1918	Datoria totală la finea anului 1917 san mijlocul anului 1918	Datoria pro cap 1913	1918
	in milioane franci				
Olanda . . .	2,415	1,928	4,343	381	685
Danemarca . .	495	314	803	173	282
Norvegia . . .	500	330	830	201	334
Suedia	997	844	1,841	178	324
Spania	9,400	898	10,298	458	502
Elveţia	146	1,228	1,368	38	352
Total	13,953	5,542	19,489	334	467

Va să zică a crescut datoria totală în Elveţia cu 837%, în Olanda cu 80%, în Danemarca cu 63%, în Norvegia cu 66%, în Suedia cu 85% şi în Spania numai cu 9·53% (la aceasta din urmă datoria flotantă nu este considerată).

Un rol important au avut în toate ţările neutrale *băncile de emisiune* la plasarea diferitelor împrumuturi şi a bonurilor de tezaur. Circulaţia bancnotelor a atins cifre nemai pomenite; cu toate acestea acoperirea metalică a bancnotelor este suficientă, cum arată tabela următoare:

	Circulaţia bancnotelor		Stoc metalic (aur şi argint)		Acoperirea în aur a bancnotelor			
	Julie 1914	August 1918	Julie 1914	August 1918	Julie 1914	August 1918		
	in milioane franci							
Olanda . . .	890	1971	343	337	1494	1478	37·86	74·94
Danemarca .	217	545	108	108	262	259	50—	47·60
Norvegia . .	171	516	114	114	171	171	66·67	33·14
Suedia . . .	317	957	153	144	366	366	45·61	38·25
Spania . . .	1939	2954	1278	545	2841	2185	28·26	73·97
Elveţia . . .	409	763	198	192	435	384	46·94	50·40
Total . . .	3943	7706	2194	1410	5569	4843	36·52	62·85

Stocul de aur, care în 1914 a fost de 1440 milioane franci a crescut până la finele lui August 1918 la 4843 milioane franci, ceea ce corăspunde unei creşteri de rotund 236%.

CRONICĂ.

Necrolog. Igor Svetozár Izák, director executiv la «Ustredná banca u. c. spol.» Budapesta a răposat la 23 Octomvrie a. c. de boala spaniolă în etate de 36 de ani.

*

«**Severineana**» societate comercială pe acţii în **Caransebeş**. Societatea aceasta a continuat a face, şi în anul de gestiune 1917/1918, încheiat la 30 Iunie 1918, care este deja al XX-lea an de existenţă, progrese frumoase.

Bilanţul ce l-a publicat zilele trecute se încheie cu active de K 692.937, din care sumă poziţiile mai însemnate sunt: Mărfuri K 438.663—; Case proprii K 125.160; Efecte K 67,100— şi Debitori K 50,032. Mobiliarul şi investiţii, cari de sigur încă reprezintă azi o sumă considerabilă, sunt amortizate.

Capitalul social este K 117.000—; Fondurile de rezervă se urcă la frumoasa sumă de K 83.032. Poziţia principală a pasivelor sunt: Creditori cu K 348.728, apoi Lombard K 37.137 şi Poziţii transitorii K 21.025.

În anul 1917/1918, «Severineana» a avut în total un venit brut de K 135.885, din care sumă K 126.353— reprezintă «Venite dela mărfuri». Cheltuielile s'au urcat în total la K 83.170, din care sumă cea mai însemnată poziţie sunt Salarele cu K 31.415, apoi Dări diverse K 18.399 şi Interese plătite K 20 310—.

Detrăgând din venitul brut de K 135 885— cheltuielile de K 83.170— rezultă un *profit net* de K 52.715—, ceea ce corăspunde la o *rentabilitate de peste 45%* a capitalului social şi dovedeşte marea importanţă a întreprinderilor comerciale, cari încă pute pe mâni pricepute prosperează şi la noi Români.

Membrii direcțiunii «Severineanei» sunt Dnii: Dr. Nic. Ionescu, președinte; Nicolae Marin, Aurel Moaca, Constantin Călțiu, sen.; Sinesă, Bistreaș și Petru Borșun. Pentru contabilitate semnează dl Constantin Călțiu jun. Adunarea generală s'a ținut la 2 Noembrie 1918.

*

Aurul Băncii Austro-Ungare. Centrala din Budapesta a Băncii Austro-Ungare a fost îndrumată acum două săptămâni din partea centralei din Viena a băncii de emisiune să transporteze o parte a stocului ei de aur la Viena. În acest scop 14 lăzi cu drugi de aur au fost transportate deja la stațiunea căilor ferate, învagonate și gata pentru transport la Viena. La intervenția ministrului de finanțe ungar de atunci Dr. Popovics, vagonul cu aurul Băncii a fost reținut deocamdată până se vor afla motivele, cari au determinat Centrala din Viena la această dispoziție a sa.

Până în momentul când scriem șirele acestea chestiunea încă nu este limpezită. Încercarea Băncii Austro-Ungare de a transporta stocul metalic la Viena (este vorba de aur și argint în valoare de 90 milioane coroane, care azi reprezintă cel puțin dublul acestei sume) a produs mare recens în întreaga presă maghiară. S'a cerut din partea unora ca guvernul prin o ordonanță specială să lege transportele de aur și argint din țară de învoirea guvernului. Altele au cerut nici mai mult nici mai puțin decât sechestrarea aurului și a argintului, aflător în posesiunea Băncii Austro-Ungare din Budapesta și a filialelor ei din Ungaria. De altă parte marele ziar vienez «Fremdenblatt» accentuează în legătură cu această afacere, că Consiliul general al Băncii este absolut suveran în hotărârile și dispozițiile sale referitoare la stocul de aur al Băncii, cari nu pot fi influențate de nici un ministru de finanțe, fie austriac, fie ungar. Rezolvarea acestui conflict este așteptat cu viu interes în cercurile financiare și politice a țării.

*

Cecuri agnoscate (verificate) de ale Băncii Austro-Ungare. Cecuri agnoscate sunt în America și Anglia de mult cunoscute și s'au validat foarte bine în praxă. În sensul ordonanței guvernului apărută zilele acestea sub Nr. 4650/918 M. E. cecurile provăzute cu elazula de agnoscere (verificare) a Băncii Austro-Ungare se introduc acum și la noi și vor fi a se considera în circulație drept bani gata, fiindcă prin clauzula amintită banca de misiune se obligă a răscumpăra aceste cecuri și este responsabilă pentru împlinirea acestui obligament atât față de emitentul cecului, cât și față de indossant. Banca nici atunci nu poate denega răscumpărarea cecului verificat, dacă emitentul în interval ar fi căzut în concurs. Obligamentul bazat pe cecul agnoscat însă se stinge, dacă cecul nu se prezintă spre plată în timp de 10 zile dela data emiterii. Prezentarea spre plată se dovedește în conformitate cu §-17 al art. de lege LVIII: 1908. Pretensiunea derivată din agnoscere se prescrie în timp de 2 ani, calculați dela data terminului de prezentare amintit. Pentru validarea prin proces a acestor pretensiuni sunt normative dispozițiile referitoare la cambii. Banca Austro-Ungară este obligată a prevedea cecul cu clauzula de agnoscere numai, dacă i s'a oferit, prealabil, acoperirea prescrisă. Cecurile acestea sunt libere de timbre și competențe.

*

Siguranța împrumuturilor de războiu. În Viena s'au ținut săptămâna trecută mai multe conferențe la

ministerul de finanțe, la cari au participat și guvernorul Cassei de păstrare postale, viceguvernorul Băncii Austro-Ungare, baronul L. Rothschild și numeroși directori dela băncile mari vieneze. S'au discutat măsurile, ce vor fi a se lua pentru deplina liniștire a detentorilor împrumuturilor de războiu.

La noi despre astfel de conferențe nu a pătruns încă nimic în public. Și n'ar strică să fie și la noi liniștit publicul din partea factorilor competenți în ce privește siguranța împrumuturilor de războiu ungar!

*

O statistică interesantă. În Zagreb circulă o mapă a Ungariei noue, care prezintă următoarele date statistice interesante:

Statul *Cecho-Slovac*: areal 118,500 kilometri pătrați cu 8.300,000 locuitori. *Jugo-Slavia*: areal 228,500 kilometri pătrați, cu 12.270,000 locuitori și *Ungaria*: areal 102,600 kilometri pătrați cu rotund 8.000,000 locuitori.

*

Transport liber pentru zarzavat, legume și poame. În sensul unei ordonanțe mai noue (Nr. 231,884/918 VI), a oficiului alimentației publice pentru transportul zarzavetelor, legumelor și poamelor în interiorul țării, pe calea ferată, cu vaporul, sau pe orice altă cale ce nu se mai cer certificate de transport. Excepție fac transportele în Croația-Slavonia și în străinătate; asemenea trebuie certificate, chiar și în interiorul țării pentru nuci.

*

Prețul vinului continuă a scădea, îndeosebi prețul vinului nou. În unele părți ale țării se vinde cu 2—3 Cor. pro hectolitrul. S'a redus și prețul vinului vechiu, făcându-se multe vânzări forțate din partea institutelor de bani, cari au dat împrumuturi de lombard mari pe vin. Vin alb și roșu de 10—11% s'a vândut cu 400—450 Cor. și nici așa nu se prea află cumpărători.

Cursul devizelor.

(23 Octomvrie 1918).

Amsterdam	K	479—
Berlin	„	169·35
București	„	114·50
Kopenhaga	„	298·50
Christiania	„	300·50
Stockholm	„	328·50
Zürich	„	230·50
Bancnote elvețiene	„	230—
Marce (bancnote)	„	162·35
Lei (bancnote)	„	114—
Lire turcești (Bancnote)	„	34—

*

În Zürich devizele au cotate la 27 Octomvrie a. c. cum urmează:

Berlin	75 ³ / ₄
Viena	45 ³ / ₄
Olanda	210 ¹ / ₂
Madrid	103
New-York	4·97
Londra	23 ³ / ₄
Paris	91
Italia	77 ¹ / ₂
Petersburg	97

Sumarul:

Lipsa de bancnote. — Banii și măsurile în negoțul înaintașilor noștri. — Restrângerea circulației cu Sașii. — Cavent, Amanet (zalog) Hipotecă. — (Situția financiară a statelor neutrale. — *Cronică*: Necrolog. «Severineana» soc.

comercială pe acții în Caransebeș. Aurul Băncii Austro-Ungare. Cecuri agnoscate (verificate) de ale Băncii Austro-Ungare. Siguranța împrumuturilor de războiu. O statistică interesantă. Transport liber pentru zarzavat, legume și poame. Prețul vinului. — *Cursul devizelor*.

Direcțiunea institutului „Ustredná banka uc. spol.“ Budapesta, VIII. József körút 31/a anunță cu durere și adâncă emoțiune atât în numele propriu, cât și al corpului funcționarilor, că directorul executiv

Igor Svetozár Izák

după scurte suferințe a trecut la cele eterne în anul al 36-lea al vieții în dimineața zilei de 23 Octomvrie a. c.

Rămășițele pământești s'au depus spre etern repaus în 25 Octomvrie la 3 oare d. a. în cimiterul din Budapesta, VIII. Köztemető-utca.

Amintirea i-o vom păstra cu pietate.

Fie-i țărîna ușoară.

Budapesta, la 23 Octomvrie 1918.

Direcțiunea.

Capital social Coroane 1.200.000.

Telefon Nr. 188.

Post Sparcassa ung. 29,349.

„BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE“

☞☞☞ societate pe acții în Sibiiu — Nagyszeben ☞☞☞

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria,

în 1911, sub egida «SOLIDARITĂȚII».

„BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE“ primește tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile și asigurări contra spargerilor. Mai departe mijlocește asigurări: contra accidentelor și contra grindinei etc.

==== Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiunile cele mai favorabile. ====

Asigurările se pot face prin oricare bancă românească, precum și prin agenții și bărbății de încredere ai societății. ≡≡≡ ≡≡≡ Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Fonduri proprii de rezervă la finea anului 1916 preste K 400,000.—
Daune plătite până la finea anului 1916 preste „ 250,000.—

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“

Sibiiu — Nagyszeben. Edificiul «Albina».